

Asia Tekijänoikeus koristelautasiin

Hakija Helvi Calanna

Annettu 10.01.2005

LAUSUNTOPYYNTÖ

Helvi Calanna (jäljempänä hakija) on 15.09.2004 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa matkamuiistolautasiin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Hakija kysyy, täyttyykö niin sanottu teoskynnys oheisen Helsinki-aiheisen matkamuiistolautasen kohdalla ja mihin lautasen valmistajan tekijänoikeus ulottuu tai mitä se sisältää.

Lausuntopyynnön liitteenä on hakijalle osoitettu, "Tekijänoikeuden loukkaus" -otsikoitu kirjelmä, jonka Böckling GmbH & Co. KG-niminen yhtiö on lähettänyt hakijalle. Kirjeessä todetaan, että hakija on luvattu kopioinut yhtiön tekijänoikeudella suojattuja matkamuiستoesineiden kuva-aiheita, painanut niitä keramiikkalautasille sekä -mukeille ja myynyt niitä matkamuiستoina kirjeessä yksilöidyissä toimipaikoissa. Kirjeen mukaan hakijan toiminta täyttää tekijänoikeuslaissa tarkoitetun tekijänoikeusloukkauksen tunnusmerkistön ja että yhtiölle on hakijan toiminnan johdosta syntynyt taloudellista vahinkoa. Loukkauksen johdosta yhtiö vaatii hakijaa muun muassa lopettamaan välittömästi loukkaavien kopiotuotteiden kopiointi-, painatus-, markkinointi- ja myyntitoimenpiteet sekä vetämään markkinoilta ja tuhoamaan jo valmistetut kopiotuotteet.

Hakija on lausuntopyynnön jättämisen jälkeen vielä täydentänyt lausuntopyyntöään 08.10.2004 päivättyllä lisäselvityksellä. Lisäselvityksessä hakija toteaa seuraavaa.

Hakijan mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettu saksalainen tehdas eli Böckling GmbH & Co. KG on kopioinut koristelautasissa käytetyt kuvat suoraan postikorteista. Hakija kysyykin, kuinka piirrokset voivat silloin olla omaperäisiä. Hakijan mukaan kuvat on kopioitu siten, että postikortin esittämästä kuvasta on otettu valokopio, jonka päälle piirretään uudestaan ääri viivat ja lisätään väriä.

Hakija toteaa myös, että hänen ja Böckling GmbH & Co. KG:n valmistamissa koristelautasissa on eroavuuksia. Ensinnäkin monumentit on

sijoitettu eri tavalla. Toiseksi värisävyt ovat erilaiset: toisessa vaaleat, toisessa tummat. Kolmanneksi monumenttien koko on erilainen: toisessa ne ovat isoja, toisessa pieniä. Neljänneksi kirjoitukset "Helsinki" ja "Finland" ovat lautasissa eri päin. Hakija toteaa myös, että "nauha", jossa kirjoitukset on esitetty, on vanha keksintö; samanlaisia voi nähdä muissakin tauluissa. Lautasten muita eroavaisuuksia ovat, että pilvet, puut ja monumentit on sijoitettu eri tavalla (monumentin jokin osa peitossa tai monumentit sijoitettu päällekkäin).

Hakijan mukaan Böckling GmbH & Co. KG on kopioinut kaikki taulujensa kuvat postikorteista, joita on ollut Helsingissä myynnissä kymmeniä vuosia. Näitä aiheita on käytetty myös matkamuistolautaisissa, lusikoissa ja tauluissa. Hakija on liittännyt mukaan kuvia muista matkamuistolautaisista ja postikorteista, joissa on samantyyppisiä kuva-aiheita.

Hakijan mukaan monumentit ovat yleisiä rakennuksia, jotka ovat kaikkien ulottuvilla, eikä kenelläkään voi olla yksinoikeutta niihin. Lisäksi hakija toteaa, että kilpailun- ja elinkeinonharjoittamisen vapaudesta on katsottu seuraavan, että ellei tuote tai toiminta nauti lailla säädeltyä yksinoikeudellista suojaa, elinkeinonharjoittajan on hyväksyttävä, että kilpailijoiden toimesta tapahtuvaa jäljittelyä ei voida kieltää varsinkaan tässä tapauksessa, kun kyseessä ovat tavanomaiset matkamuistot, joissa aiheena ovat yleiset rakennukset, eikä kenenkään piirtämä omaperäinen kuva.

VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Böckling GmbH & Co. KG:lle mahdollisuuden vastineen antamiseen. Vastine on saapunut 08.10.2004.

Koska vastineen antajalle ei ole toimitettu kuvia kyseisistä matkamuistolautaisista, vastineenantaja ei voi tietää, ovatko tekijänoikeusneuvostolle toimitetut kappaleet Böckling GmbH & Co. KG:n tuotteita vai Calannan kopiotuotteita ja tarkoittaako Calanna lausuntopyynnössään Böckling GmbH & Co. KG:n tekijänoikeutta vai mahdollista omaa tekijänoikeutta kopiotuotteisiin. Vastineenantaja on olettanut, että kyse on Böckling GmbH & Co. KG:n tekijänoikeudesta omaan kuva-aiheeseensa sekä tekijänoikeuden tuottamista oikeuksista.

Böckling GmbH & Co. KG omistaa tekijänoikeuden asiassa riidanalaisen matkamuistolautasen graafiseen värilliseen piirrokseseen, joka esittää seuraavia Helsingissä sijaitsevia nähtävyyksiä: Helsingin rautatieasema, Helsingin tuomiokirkko, Uspenskin katedraali, eduskuntatalo sekä Mannerheimin ratsastajapatsas (matkamuistolautanen, jossa ei ole kultaista reunusta ja jonka kuva-aiheen värit ovat parempilaatuiset). Kuvan on Böckling GmbH & Co. KG:lle suunnitellut ja valmistanut sen palveluksessa suunnittelutehtävissä työskentelevä henkilö, joka on

suunnitellut kuvan nimenomaan käytettäväksi koristekuva-aiheena Böckling GmbH & Co. KG:n valmistamissa matkamuistoesineissä.

Kuva-aihe ja sen osat täyttävät kiistatta tekijänoikeuslain tarkoittaman teoksen edellytykset. Kuva on itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tulos, joten tekijänoikeuslaki suojaa Böckling GmbH & Co. KG:n yksinoikeutta kuva-aiheeseen. Yksinoikeuden nojalla Böckling GmbH & Co. KG:lla on oikeus valmistaa kappaleita kuva-aiheesta ja saattaa se yleisön saataviin sekä samalla kieltää muita toimimasta yksinoikeuttaan loukkaavalla tavalla.

Kuten asian liiteaineistosta selvästi ilmenee, Calannan tuotteen kuva-aihe on suora kopio vastineenantajan kuva-aiheesta. Kuvan piirrokset ovat identtisiä. Se, että piirrosten paikkoja on kopiassa vaihdettu ja että kopiotuotteen värilaatu on huonompi ja kopiopiirrosten ääriviivat ovat vääristyneet johtuen kopiointimenetelmästä ja kopiointimallina käytetyn vastineenantajan matkamuistolautasen kaarevasta sisäpinnasta, ei vaikuta tilanteen arvioinnissa.

Helvi Calannan luvaton kopiointi-, painatus- ja myyntitoiminta loukkaa Böckling GmbH & Co. KG:n yksinoikeutta. Tekijänoikeuteensa vedoten vastineenantajalla on oikeus kieltää Calannaa jatkamasta toimintaansa.

Vastineenantaja pyytää kunnioittavasti, että tekijänoikeusneuvosto antaa asiassa vastineen sisällön mukaisen lausunnon.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Tekijänoikeus syntyy siten lähtökohtaisesti teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle.

TekijäL 1 §:n säännökseen otetun esimerkkiluettelon mukaan taiteellisina teoksina suojataan muun muassa valokuvia ja muita kuvataiteen teoksia sekä taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita. Säännöksen luettelo ei ole tyhjentävä, vaan teos voi ilmetä myös muulla tavalla.

Myös rakennusteokset ovat yksi tekijänoikeussuojaa saavista, TekijäL 1 §:ssä mainituista teostyypeistä. Tässä yhteydessä tekijänoikeusneuvosto huomauttaa myös, että rakennusteoksen saa TekijäL 25 a §:ään sisältyvän rajoitussäännöksen mukaan vapaasti kuvata.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että kirjallinen tai taiteellinen tuote ylittää niin sanottuun teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että tuotteen on oltava itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tulos. Teostasovaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, kun teos on niin itsenäinen ja omaperäinen, että kenenkään muun kuin tekijän ei yleensä voitaisi olettaa päätyvän muodoltaan samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeussuojan kannalta teoksen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä. Myöskään lopputuloksen vaatimalla työmäärällä tai sen edellyttämillä tiedoilla ei ole vaikutusta tekijänoikeussuojan syntymiseen. Teostason arvioimiseksi ei laissa ole annettu säännöksiä, vaan arviointi tehdään yksittäistapauksissa harkinnan perusteella. Teostasovaatimus vaihtelee teoslajeittain.

Tekijänoikeus ei suojaa ideaa, periaatteita tai tietoja, vaan sitä persoonallista ilmenemismuotoa, johon ne on teoksessa saatettu. Tekijänoikeussuoja ei siten estä jonkin idean tms. hyödyntämistä. Teoksen osa saa puolestaan tekijänoikeussuojaa, jos se teoksesta erillään tarkasteltuna ylittää teostasoon.

Teos voidaan luoda myös useiden henkilöiden yhteistyönä. Tällainen useiden tekijöiden osuuksista muodostuva teos voi olla joko yhteisteos tai yhteenliitetty teos. Yhteisteoksesta säädetään TekijäL 6 §:ssä. Sen mukaan kahden tai useamman tekijän yhdessä luomaan teokseen, jossa tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia, on tekijöillä tekijänoikeus yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen

oikeuden loukkauksen johdosta, ja esimerkiksi teoksen hyväksi käyttöön on saatava kaikkien lupa.

Yhteenliitetty teos on kyseessä silloin, kun tekijöiden panokset kokonaisuudesta ovat toisistaan erotettavissa. Tällöin kukin tekijöistä määrää muista riippumatta vain omasta osuudestaan. TekijäL:ssä ei ole erityisesti yhteenliitettyjä teoksia koskevia säännöksiä.

Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään TekijäL 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin TekijäL 2 luvussa mainituin rajoituksin yksinomaisten oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saatamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Kappaleen valmistamisena pidetään 2 §:n 2 momentin mukaan myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Kuten todettu, tekijänoikeus syntyy aina lähtökohtaisesti teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat TekijäL 27—29 §:ssä. Juridinen henkilö, kuten jokin yhtiö, voi siten olla tekijänoikeuden haltija ainoastaan silloin, kun tekijänoikeus on siirtynyt sille esimerkiksi sopimuksella.

Sopimusosapuolilla on vapaus sopia kohtuullisiksi katsomistaan ehdoista tekijänoikeuden siirtymisen osalta. Tekijänoikeuteen kuuluvat taloudelliset oikeudet siirtyvät luovutuksensaajalle sopimuksen osoittamassa laajuudessa. Tekijänoikeuden luovutus voi käsittää yksinoikeuden teokseen tai tietyllä tavalla rajatun käyttöoikeuden.

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n 1 momentin mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Jos kysymys on TekijäL 6 §:ssä tarkoitettusta yhteisteoksesta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Tekijänoikeus kuvataiteen tuotteeseen

Kuvataiteen tuote on TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattu, jos se täyttää tekijänoikeussuojan yleiset edellytykset eli on tekijänsä luovan ilmaisun itsenäinen ja omaperäinen tulos. TekijäL:n esitöiden mukaan "kuvataiteeseen kuuluvaksi luetaan kaikenlainen muotoamistaidete, niin kuin maalaukset, piirustukset, kivi- ja puupiirroksukset sekä kuvanveistokset". (Komiteanmietintö 1953:5: Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 45) Nykyisin kuvataiteen käsite on laajempi ja sen katsotaan sisältävän esimerkiksi ympäristö- ja mediataiteen.

Kuvataiteen teosten kohdalla teoskynnystä on totuttu pitämään alhaisena. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 65. Oesch, Rainer: Oikeus valokuvaan, s. 293) Tekijänoikeusneuvosto on aikaisemmissa lausunnoissaan katsonut kuvataiteen teoksina tekijänoikeussuojaa saaviksi muun muassa kalenteripyyhkeeseen painetun piirroksen, jossa oli tyylitelty pikkutyttö (lausunto 1991:4), lautapelin pelilaudan (lausunto 1994:7), kahden yhdistyksen toiminnassaan käyttämät tunnukset (lausunto 2001:12) sekä naishahmojen siluetit (lausunto 2002:10). Suojan kannalta ei ole merkitystä sillä, millaiselle alustalle teos on tehty.

Teoksen muunteleminen ja vapaa muuttaminen

TekijäL 4 §:n 1 momentin nojalla sillä, joka on kääntänyt teoksen, muunnellut sitä tai saattanut sen toiseen kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tuossa muunnellussa muodossa. Myös muuntelijan panoksen on suojaa saadaksesen osoitettava omaperäisyyttä. Muuntelijan oikeus kattaa vain hänen oman suorituksensa, eikä se rajoita tekijänoikeutta alkuperäiseen teokseen. Muunnelman tekeminen teoksesta edellyttää alkuperäisen teoksen tekijän suostumusta. Kappaleiden valmistaminen TekijäL 4 §:n 1 momentin nojalla suojaa saavasta muunnelmasta edellyttää sekä alkuperäisen teoksen tekijän että muuntelijan suostumusta.

TekijäL 4 §:n 2 momentin mukaan jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäiseen teokseen. Tällaiseen hyödyntämiseen ei tarvita alkuperäisen teoksen oikeudenhaltijan suostumusta.

Lain 4 §:n 2 momentin säännöstä on perusteltu TekijäL:n esitöissä seuraavasti: "Asian luonnosta johtuu, että kirjallinen ja taiteellinen luomistyö saa yleensä vaikutteita samalla alalla tapahtuneesta vanhemmasta tuotannosta eikä sen vuoksi ole siitä kokonaan riippumaton. (--) Aikalaiset ja jälkipolvet käyttävät hyväkseen olemassa olevia tyylipiirteitä, aatteita ja taiteellisia vaikutteita ja näillä on hedelmöittävä vaikutus heidän työhönsä. Tämä kaikki on täysin luonnollista eikä sille voida asettaa kieltoa. Milloin

uusi teos täyttää itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset, täytyy tekijän, vaikkakin hän sitä muovaillessaan on äsken mainitussa mielessä käyttänyt hyväkseen aikaisempaa teosta, saada luomukseensa itsenäinen tekijänoikeus." (Komiteanmietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 50)

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että jos muutetussa muodossa valmistetussa teoksessa on kyse samasta teoksesta kuin alkuperäisteos, alkuperäisteoksen tekijällä tai tekijänoikeuden haltijalla on määräysvalta myös ko. uusien teosten suhteen. Jos teokset mielletään samoiksi, tekijänoikeuden loukkauksen voidaan yleensä katsoa tapahtuneen. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 76 ja 88)

Yksityiskohtaisten sääntöjen antaminen siitä, miten raja vapaan luomisen ja muuntelemisen välillä käytännössä on vedettävä, on varsin vaikeaa. Riidanalaisissa tapauksissa rajanveto jää lain esitöiden mukaan oikeuskäytännön varaan, jolloin tuomioistuimen on vapaasti harkittava kaikki asiaan vaikuttavat seikat. (Komiteanmietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 50)

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt visuaalisiin ja kuvataiteen tuotteisiin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä useissa aikaisemmissa lausunnoissaan.

Lausunnossa 2004:3 oli kyse muotokuvamaalauksesta, joka on tehty käyttäen apuna henkilöä esittävää valokuvaa. Valokuva oli otettu ensin ja maalaus tehty sen jälkeen.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että lausuntopyynnössä tarkoitettujen valokuvan ja maalauksen antama vaikutelma oli sama. Maalaus erosi valokuvasta lähinnä henkilön taustan värin ja henkilön vaatteiden värityksen osalta. Ottaen huomioon töiden tietyt samankaltaisuudet, tekijänoikeusneuvoston käsitys oli, että lausuntopyynnössä tarkoitettu maalaus on mitä ilmeisimmin tehty käyttäen ainakin eräänä esikuvana lausuntopyynnössä tarkoitettua valokuvaa. Muotokuvassa esiintynyt henkilö oli myös ollut henkilökohtaisesti mallina maalausta tehtäessä.

Tekijänoikeusneuvosto totesi kuitenkin, erityisesti aikaisemman oikeuskäytännön ja tekijänoikeusneuvostolle esitetyt seikat huomioon ottaen, että kyseinen maalaus oli sen näkemyksen mukaan toteutettu siinä määrin itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, että kyse on uudesta itsenäisestä ja omaperäisestä, TekijäL 1 §:n nojalla tekijänoikeussuojaa saavasta teoksesta. Kyseinen maalaus ei siten tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan ole lausuntopyynnössä tarkoitettua valokuvan

kappale, vaan itsenäinen teos. Maalauksen tekeminen valokuvasta ja maalauksen saattaminen yleisön saataviin lausuntopyynnössä tarkoitettu tavoin ei siten ollut edellyttänyt valokuvaajan lupaa, eikä tekijänoikeutta ollut täten loukattu.

Hieman vastaavatyypisistä asiasta oli kyse tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2004:4, jossa arvioitiin taideteoksen ja tekstiiliteoksen teoksen yhteneväisyyksiä.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että sen käsityksen mukaan tekstiiliteoksen työssä oli tosinnettu kuvataiteen teoksessa käytetty lehtikuvio. Tekijänoikeusneuvosto totesi kuitenkin, että tekstiilityön tekijä oli toteuttanut työnsä siten, huomioon ottaen erityisesti työssä käytetty käyttämä materiaali ja värit, jotka eroavat kuvataiteen työssä käytetyistä, sekä tekstiilityön kokonaisvaikutelma, joka samoin erosi merkittävästi kuvataiteen teoksen antamasta kokonaisvaikutelmasta, että tekstiilityötä voitiin pitää eri työnä kuin kuvataiteen teoksen tosinnettua osaa. Tekijänoikeuden loukkausta siten tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan ollut tapahtunut.

Lausunnossaan 2003:9 tekijänoikeusneuvosto otti kantaa siihen, mikä merkitys teostasovaatimuksen ja omaperäisyyden arvioinnissa oli sillä, että töissä käytetyt koristelut ja töiden muodot olivat yleisesti tunnettuja ja aikaisemmin käytettyjä.

Asiassa oli kyse oppilaitoksen opiskelijoiden tekemistä kipsitöistä ja niihin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä. Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että lausuntopyynnössä tarkoitetut, opiskelijoiden valmistamat kipsityöt ovat käyttötaiteen tuotteita ja että käyttötaiteen tuotteille on ominaista, että niiden muoto määräytyy pitkälti tuotteen käyttötarkoituksen mukaan. Tällöin myös tekijän mahdollisuus itsenäisen ja omaperäisen lopputuloksen aikaansaamiseen on rajoitetumpi kuin esimerkiksi vaikkapa kuvataiteessa. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että lausuntopyynnössä tarkoitetut kattorosetit ja koristepylväät ovat käyttötarkoituksestaan johtuen yleensä tietyn muotoisia, ja tekijän luova panos voi ilmetä rosetissa tai pylväässä lähinnä siihen tehdyssä kuvioinnissa.

Tekijänoikeusneuvosto oli tutustunut myös sille toimitettuihin ulkomaisiin kipsialan tuotekuvastoihin ja todennut, että erityyppisiä ja eri tavoin kuvioituja kattorosetteja ja koristepylväitä on yleisesti myynnissä ja saatavilla. Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan monet näissä tuotteissa käytetyistä koristekuvioinneista olivat muotokieleltään jo entuudestaan tunnettuja ja yleisesti käytössä olevia ja siten sellaisia, että niiden suunnittelijaksi ei voitu osoittaa ketään tiettyä henkilöä. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että kattorosetin tai koristepylvään valmistamiseen ryhtyvä tai ryhtynyt henkilö saanee monesti vaikutteita jo aikaisemmin tehdyistä tuotteista, joten mahdollisuudet uuden,

tekijänoikeudellisessa mielessä itsenäisen ja omaperäisen tuotteen luomiseen saattavat tästä syystä olla rajoitetut.

Tekijänoikeusneuvosto katsoi, tutustuttuaan sille asiassa toimitettuun aineistoon, että mikään edellä lausuntopyynnössä tarkoitetuista kipsitöistä ei muodoltaan ollut sillä tavoin itsenäinen ja omaperäinen, että ne olisi voitu katsoa taiteellisiksi teoksiksi, jotka saavat tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla. Tämä koski sekä itse tuotteita että niissä käytettyjä koristekuviointeja.

Lausuntopyynnössä tarkoitettut tuotteet

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut sille toimitettuun aineistoon. Riidanalaiset matkamuistolautaset ovat seuraavanlaisia:

Böckling GmbH & Co:n valmistama lautanen on valmistettu posliinista. Sen halkaisija on luonnollisessa koossa noin 10 cm. Lautaselle on sommiteltu seuraavat kuva-aiheet: Helsingin rautatieasema, Uspenskin katedraali, Suurkirkko, eduskuntatalo ja Mannerheimin ratsastajapatsas. Näistä ylimmäisenä on rautatieasema ja seuraavina, lautasta myötäpäivään kiertäen, Uspenskin katedraali, ratsastajapatsas, eduskuntatalo ja Suurkirkko. Näiden kuvien taustalla on sinisiä ja valkeita pilviä. Lautasen yläosassa on teksti "Helsinki" ja alaosassa "Finland".

Hakijan valmistama lautanen on valmistettu posliinista. Sen halkaisija on luonnollisessa koossa noin 10 cm. Lautasen reunat on kullattu. Lautaselle on sommiteltu samat kuva-aiheet eli Helsingin rautatieasema, Uspenskin katedraali, Suurkirkko, eduskuntatalo ja Mannerheimin ratsastajapatsas. Näistä ylimmäisenä on eduskuntatalo sekä ratsastajapatsas ja seuraavina, lautasta myötäpäivään kiertäen, Suurkirkko, rautatieasema ja Uspenskin katedraali. Näiden kuvien taustalla on sinisiä ja valkeita pilviä. Lautasen alaosassa on teksti "Helsinki" ja yläosassa "Finland".

Hakijan valmistama lautanen on yleisesti väritykseltään vaaleampi kuin Böckling GmbH & Co:n valmistama lautanen. Lautasissa käytettyjen kuvien värit vaihtelevat. Lautasissa käytetyt kuvat ovat samankaltaisia.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että ollakseen TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattu kuvataiteen tuotteen, kuten piirroksen, on ylitettävä teoskynnys eli yllättävä teostasoon. Tuotteen on siten oltava tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään aina tapauskohtaisella harkinnalla. Kuvataiteen tuotteet voivat saada TekijäL 1 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa silloin, kun ne ilmentävät tekijänsä personallista ja omaperäistä panosta eivätkä ole kopioita aikaisemmin luoduista teoksista.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettua aineistoa ja toteaa, että sen näkemyksen mukaan Böckling GmbH & Co:n matkamuistolautasissaan käyttämiä piirroksia ei voida pitää itsenäisinä ja omaperäisinä siten, että yksittäiset rakennuksia kuvaavat piirrokset tai näiden piirrosten matkamuistolautasessa käytetty yhdistelmä ylittäisi teostasoon ja saisi siten tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla kuvataiteen teoksena tai teoksina. Kyseisissä piirroksissa on toistettu siinä kuvattujen rakennusten olennaisia piirteitä sinänsä melko tavanomaisella tavalla. Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan on lisäksi ilmeistä, että koristelautasessa käytetyt kuva-aiheet, kuten eduskuntatalo tai Uspenskin katedraali, ovat matkamuistoissa ja postikorteissa yleisesti jo vuosia käytettyjä ja tunnettuja. Riidanalaisessa, Böckling GmbH & Co. KG:n valmistamassa koristelautasessa olevia piirroksia tai niiden yhdistelmää ei voida siten pitää sillä tavalla omaperäisenä ja persoonallisena, että koristelautanen ylittäisi TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeussuojan piiriin.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävän aineiston käyttämiseen ei ole tekijänoikeudesta johtuvaa estettä. Vaikka hakijan ja vastineenantajan valmistamissa lautasissa on käytetty samankaltaisia piirroksia ja vaikka lautaset antavat pitkälti saman vaikutelman verrattaessa niitä rinnakkain, lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa ei ole siten tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan tapahtunut tekijänoikeuden loukkausta.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se ei toimivaltansa puitteissa voi ottaa kantaa siihen, voidaanko asiaa mahdollisesti arvioida muun lainsäädännön valossa.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Marit Hohtokari, Päivi Liedes, Satu Kangas, Tuula Hämäläinen, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Ryti, Pekka Salomaa, Markku Uotila, Kai Nordberg, Arto Alaspää, Paula Paloranta ja Martti Heikkilä.